

Dilek ERDOĞAN KURUMLU
ECONOMICUS
MAKRO İKTİSAT VE PARA-BANKA-KREDİ KONU ANLATIMLI

ISBN 978-625-6128-40-8

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

18. Baskı: 2024, Ankara

Yayın-Proje: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

ÖN SÖZ

Değerli adaylar;

Toplumda en değerli beşeri sermayemiz olan sizler, yıllarca girdiğiniz sınavlardan sonra yeni bir sınavla daha karşı karşıyasınız. Devlet kurumlarına atanmak, özellikle uzman ve müfettiş olabilmek için önce KPSS barajını geçmeli ve o kadrolara KPSS Alan Bilgisi'nden alacağınız puanlarla başvuru hakkı elde etmelisiniz. Zor bir süreçle karşı karşıyasınız fakat bu sürecin sonunda elde edeceğiniz mevkileri düşünürseniz bu güçlüklerle çok daha rahat katlanabilirsiniz.

Çok önemli olan bu süreçte, Alan Bilgisi'nde biliyoruz ki hepinizin en büyük korkularından biri "iktisat". Analizleri, formülleri, yorumları... İktisatta her gün yeni bir şey keşfeder; bu engin denizde istediğiniz kadar açılabilirsiniz! Fakat bizim amacımız bu denizde sizi kaybetmek değil güvenli bir yolla sonuca ulaştırmaktır. Bu amaçla hazırlanan kitabımızda size en pratik ve en kolay test yöntemleriyle iktisadı öğretmek ve her şeyden önemlisi korkulan değil sevilen bir iktisat dersi sunmak hedeflenmiştir. Ayrıca sadece KPSS soruları değil, kurumların müfettişlik ve uzmanlık sınav soruları da dikkate alınarak KPSS sonrası da kütüphanenizde bulunması gereken bir kitaba dönüştürülmüştür.

KPSS Alan Bilgisi'nde iktisat branşında toplam soru sayısı 40'tır. Sınavdaki soruların konu dağılımı aşağıda belirtildiği şekildedir:

✓ Mikro İktisat	→ 12
✓ Makro İktisat	→ 10
✓ Para - Banka-Kredi	→ 4
✓ Uluslararası İktisat	→ 4
✓ Büyüme ve Kalkınma	→ 4
✓ Türkiye Ekonomisi	→ 4
✓ İktisadi Doktrinler Tarihi	→ 2

Yayında emeği geçen herkese sonsuz teşekkür eder, **tüm sınavlarınızda başarılar dilerim.**

QR kod ile ilgili bilgiler bir sonraki sayfada yer almaktadır.

Dilek ERDOĞAN KURUMLU

TÜRKİYE'DE İLK DEFA TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTE, TABLETTE VE MASANDA

Hibrit kitaplarda kullanıcılar;

- 1 Kitabın dijital formatına erişim sağlayabilir.
- 2 Kitabın bölümleri altında video derslere erişim sağlayabilir.

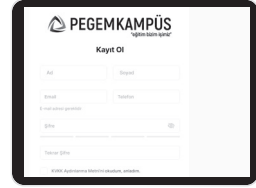

Detaylı anlatım için
QR kodu okutunuz.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden aktivasyon kodunuzu aktif edebilmek ve hibrit kitabınıza erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

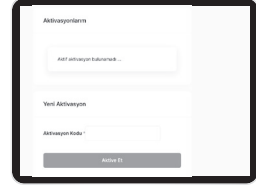
1. Adım Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna **arti.pegemkampus.com** yazarak web sitemiz üzerinden üyeliğinizi gerçekleştirebilirsiniz.

2. Adım Aktivasyon

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan **"Aktivasyonlarım"** sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

3. Adım Ürünlerim

Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra menüde aktif hâle gelen **"Hibrit Kitap"** sekmesine tıklayarak içeriklere ulaşabilirsiniz.

**Aktivasyon kodu kitabınızın iç kapağında yer almaktadır.
Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2025 tarihine kadar geçerlidir.**

**Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55**

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Makro İktisada Giriş

KLASİK VE KEYNESYEN YAKLAŞIM	3
Makro Ekonominin Performans Göstergeleri	4
Makro Ekonomik Amaç ve Araçlar	5
MAKRO İKTİSATTA TEMEL KAVRAMLAR	5
Fiyat Endeksleri	5
Nominal ve Reel GSYİH	6
MİLLÎ GELİR HESAPLAMALARI	7
GSMH ve GSYİH	7
Potansiyel GSMH	8
ÖNEMLİ ÖZDEŞLİKLER	10
Makro Ekonomik Kuramların Karşılaştırılması	11
TEST-1 KURUM SORULARI	12
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ	16
TEST-2	20
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	23

2. BÖLÜM

Basit Keynesyen Model ve Millî Geliri Belirleyen Faktörler

TÜKETİM HARCAMALARI VE TÜKETİM FONKSİYONU	29
Tüketim ve Gelir Arasındaki İlişki	30
TÜKETİM TEORİLERİ	31
TASARRUF VE TASARRUF FONKSİYONU	33
Tasarruf Fonksiyonu	33
Marjinal ve Ortalama Tasarruf Eğilimi	34
Marjinal ve Ortalama Tüketim Eğilimi	34
YATIRIM VE YATIRIM FONKSİYONU	37
Yatırım Fonksiyonu	37
Sermayenin Marjinal Verimliliği	38
Tobin'in q Teorisi	39
Kredi Tayınması	40
KAMU HARCAMALARI (G)	42
NET İHRACAT (NX)	42
TEST-1 KURUM SORULARI	45
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ	50
TEST-2	55
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	58

3. BÖLÜM Denge Millî Gelir Düzeyinin Belirlenmesi ve Çarpan Analizi

KEYNESYEN TOPLAM HARCAMALAR YAKLAŞIMI	65
TASARRUF-YATIRIM EŞİTLİĞİ YÖNTEMİ	68
Sızıntılar	68
Enjeksiyonlar	68
DENGE MİLLÎ GELİR DÜZEYİNİN DEĞİŞMESİ VE ÇARPAN ANALİZİ	69
Çarpan (Çoğaltan) Analizi	69
TAM İSTİHDAM DUVARI DEFLASYONİST VE ENFLASYONİST AÇIK	71
Otomatik İstikrar Sağlayıcılar (Otomatik Stabilizatör)	72
HIZLANDIRAN PRENSİBİ	72
Ricardo-Barro Hipotezi	75
ÇARPAN (ÇOĞALTAN) SÜRECİNDE AŞAMALAR	76
TEST-1 KURUM SORULARI	78
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ	83
TEST-2	89
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	92

4. BÖLÜM Paranın Makro Ekonomideki Rolü

PARA	97
Para Çeşitleri ve Benzerleri	97
Paranın Evrimi	97
Paranın İşlevleri ve Özellikleri	97
KAYDI PARA (MEVDUAT PARASI)	98
PARA ARZI	99
Para Arzı Tanımları	99
PARA TALEBİ	100
Klasik Para Talebi	100
Keynesci Para Talebi	101
Modern Miktar Kuramı	101
PARA PİYASASINDA DENGE	102
Para Talebinin Faiz Esnekliği	103
Para Talebinin Faiz Esnekliğinde Düşünceler	103
TEST-1 KURUM SORULARI	104
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ	106
TEST-2	108
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	110

5. BÖLÜM**Paranın Makro Ekonomideki Rolü ve
Para Politikasının Etkinliği**

KLASİKLER.....	115
Miktar Kuramı	116
Cambridge Yaklaşımı.....	117
KEYNES.....	118
MONETARİSTLER (MODERN MİKTAR KURAMI)	120
PARA PİYASASINDA DENGE	122
FAİZ ORANLARININ BELİRLENMESİ	122
Klasik Faiz Kuramı	122
Ödünç Verilebilir Fonlar Kuramı	123
Keynesyen Faiz Kuramı.....	124
Neo - Keynesyen Sentez	125
Tobin'in Portföy Kuramı	125
NOMİNAL FAİZ VE REEL FAİZ ORANI	125
TEST-1 KURUM SORULARI.....	127
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	134
TEST-2	140
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	144

6. BÖLÜM**Parasal Aktarım Mekanizmaları**

HARCAMA KANALLARI.....	149
Klasikler (Direkt Kanal)	150
Keynes (Dolaylı Kanal)	150
Monetaristler (Parasalıcı Görüş).....	151
Yeni Klasikler	152
Yeni Keynesyenler	153
Portföy Dengesi Yaklaşımı.....	154
Reel Konjonktür Yaklaşımı/Reel Döngü Teorisi	154
KONJONKTÜREL DALGANMALARIN NEDENİNİ TOPLAM TALEBE BAĞLAYAN KONJONKTÜR TEORİLERİ.....	155
PARA ARZINDAKİ DEĞİŞMENİN FAİZ ORANI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	155
Likidite Etkisi	155
Gelir Etkisi.....	155
Fiyat Etkisi	155
Fisher Etkisi	155
TEST-1 KURUM SORULARI.....	156
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	159
TEST-2	162
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	165

7. BÖLÜM**IS-LM Analizi**

MAL PİYASASINDA DENGE (IS EĞRİSİ).....	171
IS Eğrisi.....	171
IS Eğrisinde Kaymalar	172
IS Eğrisinin Denklemi ve Eğimi	173
PARA PİYASASI DENGESİ (LM EĞRİSİ).....	175
LM Eğrisi.....	175
LM Eğrisinde Kaymalar.....	176
LM Eğrisinin Eğimi	176
MAL VE PARA PİYASALARININ BİRLİKTE DENGESİ (GENEL DENGE)	177
Dengesizlikler ve Dengesizliklerin Giderilmesi.....	178
IS-LM Modelinde Dört Uç Durum.....	179
PARA VE MALİYE POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ	179
Keynesyen Bölge.....	179
Ara Bölge	180
Klasik Bölge	181
TEST-1 KURUM SORULARI.....	182
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	186
TEST-2 KURUM SORULARI VE DİĞERLERİ.....	192
TEST-2 KURUM SORULARI VE DİĞERLERİNİN ÇÖZÜMLERİ	195

8. BÖLÜM**Toplam Talep (AD) -Toplam Arz (AS) Analizi**

TOPLAM TALEP EĞRİSİ (AD).....	201
Toplam Talep Eğrisinin Negatif Eğimli Olma Nedenleri.....	202
Toplam Talep Eğrisinin Eğimi	203
Toplam Talep Eğrisinin Kayması	203
Talep Yönetimi Politikaları Olarak Maliye ve Para Politikaları.....	204
TOPLAM ARZ EĞRİSİ (AS)	206
TOPLAM ARZ EĞRİSİ MODELLERİ.....	207
Keynesyen Toplam Arz Modeli.....	207
Klasik Toplam Arz Modeli.....	207
Monetarist Toplam Arz Eğrisi	207
Pozitif Eğimli Toplam Arz Eğrisi	208
Yeni Klasik Toplam Arz Modeli	209
Neo Keynesyen Toplam Arz Modeli	210
Reel Konjonktür Toplam Arz Modeli.....	210
GENİŞLETİCİ PARA VE MALİYE POLİTİKALARI	210
Keynesyen Bölge	210
Ara Bölge	211
Klasik Bölge	211
TEST-1 KURUM SORULARI.....	212
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	218
TEST-2	225
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	228

9. BÖLÜM**Açık Ekonomi (IS-LM-BP Analizi)**

ÖDEMELER BİLANÇOSU.....	235
DÖVİZ KURU VE DÖVİZ KURU SİSTEMLERİ.....	236
Sabit Döviz Kuru Sistemi	237
Esnek Döviz Kuru Sistemi.....	237
MARSHALL-LERNER KOŞULU VE J EĞRİSİ.....	238
ÖDEMELER BİLANÇOSU DENGESİ	240
BP Eğrisinin Kayması ve Eğimi.....	240
Açık Ekonomide IS ve LM Eğrisi.....	241
MUNDALL-FLEMING MODELİNDE POLİTİKALARIN ETKİNLİĞİ	242
TAM SERMAYE HAREKETLİLİĞİ.....	242
Genişletici Para Politikası	242
Daraltıcı Para Politikası.....	243
Genişletici Maliye Politikası.....	244
TAM SERMAYE HAREKETSİZLİĞİ (KONTROLÜ).....	245
Genişletici Maliye Politikası.....	245
Genişletici Para Politikası	246
KISMİ (SINIRLI) SERMAYE HAREKETLİLİĞİ	247
Genişletici Maliye Politikası.....	247
Genişletici Para Politikası	249
Sonuç.....	250
TEST-1 KURUM SORULARI.....	251
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	253
TEST-2	256
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	258

10. BÖLÜM**Enflasyon ve İşsizlik**

ENFLASYON VE ENFLASYON TÜRLERİ.....	263
Enflasyonun Maliyetleri.....	264
Para ve Enflasyon İlişkisi.....	265
SENYORAJ VE ENFLASYON VERGİSİ.....	266
Para İkamesi.....	266
ENFLASYON VE VERGİ (LAFFER EĞRİSİ).....	267
İŞSİZLİKLE İLGİLİ BAZI GÖSTERGELER VE TAM İSTİHDAM.....	268
İşsizlik Türleri.....	269
Doğal İşsizlik Oranı.....	271
Beveridge Eğrisi.....	272
ENFLASYON VE EKSİK İSTİHDAM (İŞSİZLİK) ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	273
Phillips Eğrisi.....	273
Histerezis Hipotezi.....	276
Okun Yasası.....	277
PHILLIPS EĞRİSİ ANALİZİNE İKTİSAT OKULLARININ BAKIŞI.....	277
YAŞAMDAN.....	278
TEST-1 KURUM SORULARI.....	279
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	284
TEST-2.....	290
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ.....	292

11. BÖLÜM**Bütçe Açıkları ve Bütçe Politikası**

BÜTÇE VE BÜTÇE AÇIĞI.....	299
Fiili Bütçe Açığı.....	299
Birincil Açık.....	300
Operasyonel Açık.....	300
Birincil Bütçe Dengesi.....	300
BÜTÇE AÇIĞININ FİNANSMANI İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR.....	302
Klasikler.....	302
Neo-Klasikler.....	302
Ricardocu Eşdeğerlik Teoremi (İyimser Görüş).....	302
Hoş Olmayan Monetarist Aritmetik (Sorgeat-Wallace).....	302
İÇ BORÇLANMA KAYNAKLARI.....	302
Devletin İç Borçlanma Senetleri.....	303
Türkiye'de Bütçe Açığı Politikasından Kurtulmayı Engelleleyen Sorunlar.....	303
YAŞAMDAN.....	304
TEST-1 KURUM SORULARI.....	305
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	307
TEST-2.....	309
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ.....	310

PARA-BANKA-KREDİ

12. BÖLÜM

Para Ekonomisine Giriş

PARANIN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	315
PARANIN FONKSİYONLARI (İŞLEVLERİ).....	316
Para Sistemleri	317
T.C. MERKEZ BANKASI PARA ARZI TANIMLARI	318
PARA ARZINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR	319
TEST-1 KURUM SORULARI.....	320
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	321
TEST-2	322
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	324

13. BÖLÜM

Kaydi Para Yaratma Süreci ve Para Arzının Belirlenmesi

KAYDI PARA YARATMA SÜRECİ.....	327
MEVDUAT YARATILMA SÜRECİNDE SIZINTILAR.....	331
PARA ARZINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER.....	333
PARA TABANI - PARA ARZI İLİŞKİSİ	336
Para Çarpanı	337
PARA ARZI EĞRİSİ.....	339
TEST-1 KURUM SORULARI.....	340
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	342
TEST-2	344
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	348

14. BÖLÜM

Merkez Bankası

MERKEZ BANKASI	353
Merkez Bankasının Tarihçesi.....	354
MERKEZ BANKASININ FONKSİYONLARI.....	355
MERKEZ BANKASININ GÖREV VE YETKİLERİ.....	355
MERKEZ BANKASININ ÖRGÜTSEL YAPISI.....	357
MERKEZ BANKASININ BAĞIMSIZLIĞI.....	357
T.C. MERKEZ BANKASI ANALİTİK BİLANÇOSU.....	358
T.C. MERKEZ BANKASI BİLANÇOSU.....	359
Merkez Bankasındaki Gelişmeler	363
TEST-1 KURUM SORULARI.....	365
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	366
TEST-2	367
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	370

15. BÖLÜM**Para Politikası Amaçları ve Araçları**

PARA POLİTİKASININ AMAÇLARI.....	375
PARA POLİTİKASININ ARAÇLARI	376
Açık Piyasa İşlemleri.....	376
Zorunlu Rezerv Oranı (Tercihli Munzam Karşılık Oranı).....	377
Reeskont Oranlarının Tespiti	377
Mevduat Faizi Kontrolü.....	378
Kredi Tavanı.....	378
Disponibilite Oranı	378
Asgari Ödeme Oranı.....	378
İthalat Teminatları	378
Zorunlu Döviz Devir Oranı	378
Selektif Kredi Denetimleri	378
REZERV PİYASASI VE FAİZ ORANLARI	379
TEST-1 KURUM SORULARI.....	380
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	382
TEST-2	384
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	386

16. BÖLÜM**Döviz Kuru ve Döviz Kurunun Belirlenmesine Yönelik Modeller**

DÖVİZ KURU	391
DÖVİZ KURU SİSTEMLERİ	392
DÖVİZ PİYASASINDA DENGE	393
DÖVİZ KURUNUN BELİRLENMESİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR	394
Satın Alma Gücü Paritesi Yaklaşımı	395
Faiz Paritesi Şartı	395
Ödemeler Bilançosu Yaklaşımı.....	396
Mali Varlıklar Yaklaşımı.....	396
Parasal Yaklaşım	396
Portföy Dengesi Yaklaşımı.....	397
TEST-1 KURUM SORULARI.....	398
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	401
TEST-2	404
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ	406

17. BÖLÜM**Para Politikasının Yürütülmesinde
Hedeflerin Kullanımı**

HEDEF KULLANMA STRATEJİSİ.....	411
PARA POLİTİKASININ HEDEFLER STRATEJİSİ.....	411
UYGUN HEDEF SEÇİMİ DENGESİZLİKLER.....	411
PARASAL BÜYÜKLÜKLERİN HEDEFLENMESİ.....	413
DÖVİZ KURU HEDEFLERİ.....	414
Para Kurulu.....	415
Döviz Piyasasına Müdahalenin Etkileri.....	417
ENFLASYON HEDEFLERİ.....	418
ENFLASYON HEDEFLERİNDE TAYLOR KURALI.....	421
DEZENFLASYONLA İLGİLİ GÖRÜŞLER.....	422
TEST-1 KURUM SORULARI.....	423
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	425
TEST-2.....	427
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ.....	430

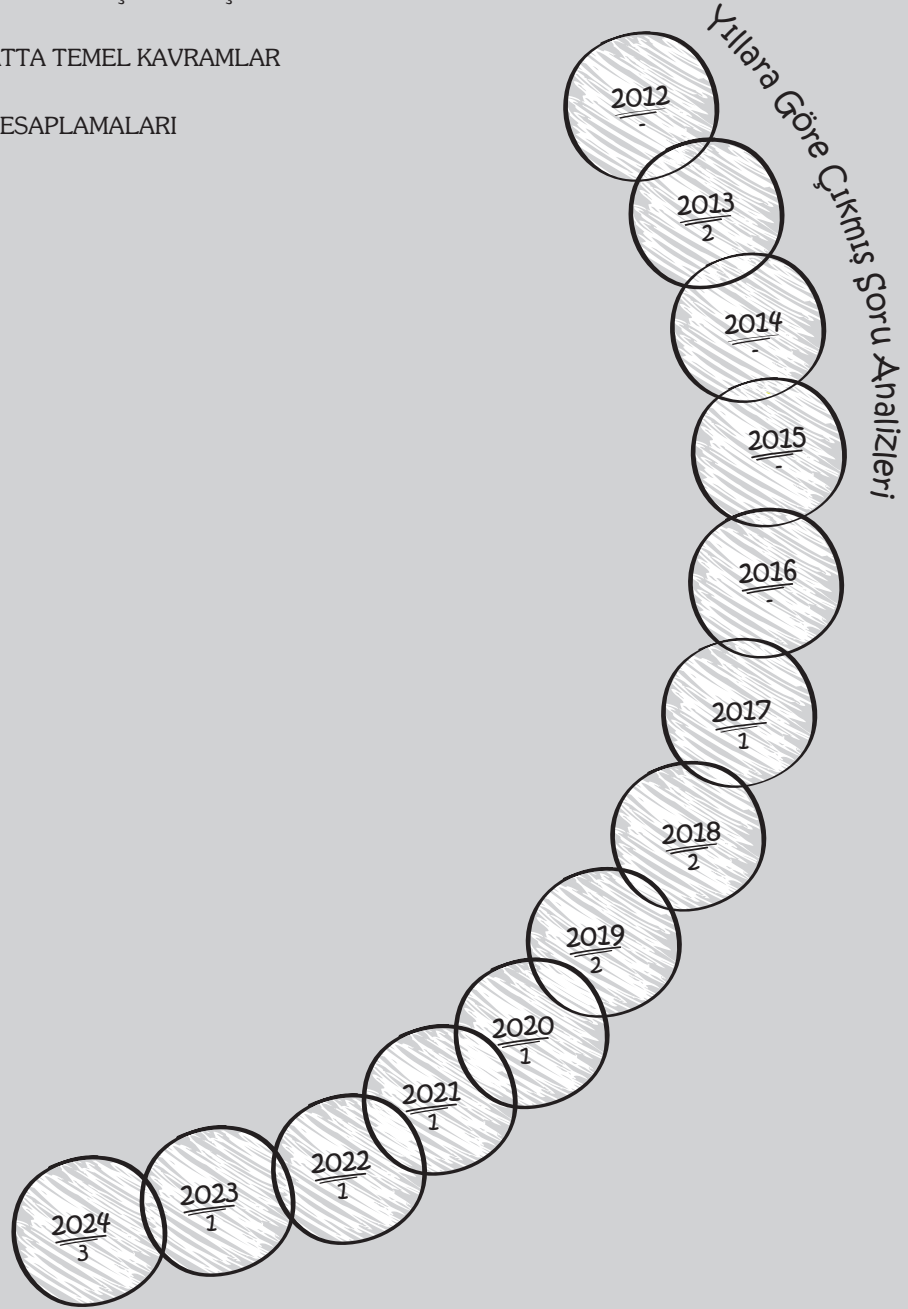
18. BÖLÜM**Finansal Piyasalar ve Finansal Araçlar**

FİNANSAL PİYASALARIN FONKSİYONLARI VE YAPILANMASI.....	435
PARANIN ZAMAN DEĞERİ.....	437
PORTFÖY TERCİHİ.....	439
FAİZ ORANININ BELİRLENMESİ.....	440
TAHVİL PİYASASI VE DENGELİ FAİZ ORANININ DEĞİŞMESİ.....	441
FAİZ ORANLARININ YAPISI.....	444
HİSSE SENEDİ DEĞERLEMESİ VE FİYATLARININ BELİRLENMESİ.....	445
Markow Bekleyişler.....	447
Uyumcu Bekleyişler.....	447
Rasyonel Bekleyişler.....	447
Etkin Piyasalar Hipotezi.....	447
TÜREV ÜRÜNLER.....	448
TEST-1 KURUM SORULARI.....	449
TEST-1 KURUM SORULARI ÇÖZÜMLERİ.....	451
TEST-2.....	455
TEST-2 ÇÖZÜMLERİ.....	459

İDARİ YARGI HÂKİMLİĞİ 2006/2008/2010.....	465
KAYMAKAMLIK 2006/2007/2008/2009/2010/2011/2012	467
SAYIŞTAY 2006/2007/2008/2011/2012	476
ZİRAAT BANKASI 2007/2008	487
HALK BANKASI 2008/2009.....	490
MİLLÎ EMLAK UZMANLIK - DENETMENLİK 2008/2009/2011.....	493
MALİ HİZMETLER VE DEVLET MALLARI UZMANLIĞI 2008/2010/2011	495
KARMA KURUM SORULARI	498
CEVAP ANAHTARLARI.....	513
ÖNEMLİ NOTLAR	515
KAYNAKÇA	554

MAKRO İKTİSADA GİRİŞ

- KLASİK VE KEYNESYEN YAKLAŞIM
- MAKRO EKONOMİK AMAÇ VE ARAÇLARI
- MAKRO İKTİSATTA TEMEL KAVRAMLAR
- MİLLÎ GELİR HESAPLAMALARI

“Güçlük, yeni düşünceleri anlamakta değil, insan ruhunun her köşesine dal budak sarmış olan ve içimizden çoğunun aynı formasyonu almış bulunduğu eski düşüncelerden kurtulabilmektir.”

J. M. KEYNES

Amerika Birleşik Devletleri 27 Ekim 1929 tarihinden önce birçok depresyon atlattığı olsa da hiçbiri Wall Street'i vuran “**Kara Perşembe**” kadar şiddetli ve uzun olmamıştı. Başlangıçta ekonomistler ve liderler bunu küçük bir kaza belki de piyasaların kendini ayarlaması olarak görüyorlardı. Ne olursa olsun bu durum, ulusun Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşadığı durgunluktan daha kötü olamazdı.

Ancak kısa bir süre içinde rakamlar iyimserleri haksız çıkarttı. Depresyon hızla kötüleşiyordu. 1933 baharında Roosevelt başkanlık yemini ederken işsizlerin sayısı **8 milyondan 15 milyona çıkmış** (kabaca tarım dışı iş gücünün üçte biri) ve **GSMH 103,8 milyar dolardan 55 milyar dolara düşmüştü**. Roosevelt resmen göreve başladığı gün Mississippi'deki çiftliklerin yüzde kırkı açık arttırmadaydı. Ekonomik bunalım dünya çapında yaşanmasına karşın **Almanya dışında hiçbir ülkede işsizlik oranları bu kadar yüksek düzeye ulaşmamıştı**.

Bütün bunlardan en çok etkilenen yoksullardı. 1932 yılında Harlem'de işsizlik oranı yüzde 50 iken 1935'te siyahlar tarafından sahip olunan ya da yönetilen mülkiyetin oranı yüzde 5'e düşmüştü. ABD'nin orta bölgelerindeki çiftçiler ekonomik dalgalanmaların yanı sıra bir de toz fırtınaları yüzünden çok daha zor durumdaydılar. Okullar azalan ödenekler yüzünden hem okul saatlerini hem de eğitim yılını azaltmak zorunda kaldılar.

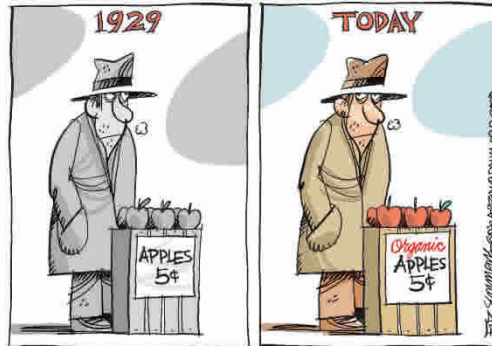
Krizin genişliği ve derinliği Büyük Bunalımı doğurdu. **Kimse krize karşı en iyi çarenin ne olduğunu bilmiyordu**. Başkan Roosevelt devlet yardımının iyilikten çok zarar getireceğine inanıyor, işsizlere ve evsizlere yapılacak yardımın yerel yönetimler ve hayır kuruluşları tarafından sağlanması gerektiğini düşünüyordu. 1931 yılına gelindiğinde, kimi eyaletler yerel topluluklara yardımda bulunmaya başlamışlardı. Roosevelt ve New York Valisi, Harry Hopkins ve Frances Perkins ile çalışarak doğrudan iş yardımı programı başlattılar. Bu program çok az kişiye yardımcı olabildi. 1932 yılına kadar işsiz ailelerin yalnızca dördte biri herhangi bir yardım alabilmiştir. 1,5'i yardımlara ayrılmış ve kişi başına düşen ortalama yardım miktarı 1.67 dolar olmuştur. Yardım çabalarının asıl yükünü çeken vatandaşlar iflas tehlikesinin eşiğindeydiler. 1932 yılında Cook County (Chicago) itfaiyecileri, polisleri ve zaten sekiz aydır maaşlarını alamayan öğretmenleri işten çıkarttı. Evsiz kampları bütün ülkede görülmeye başlanmıştı.

Bunalımın zarar verdiği kişilerde öfkeden çok şaşkınlık vardı. Çoğu işsiz kaldıktan sonra ümitsizliğe kapılıp utanç içinde yaşamaya başladılar. İntihar oranı 100.000 kişide 14'ten 17'ye yükselmişti. Yapılan protestolar yerel düzeydeydi: “Çiftlik tatilleri”: Çiftçiler birbirlerinin mallarını açık arttırmalarda satın almıyorlar, komşularının haczedilen mallarının geri dönmelerini sağlıyorlar ve açlık yürüyüşleri yapıyorlardı.

Protestolara karşı direniş de sıklıkla şiddete dönüşüyordu. Dearborn açlık yürüyüşünde tankların ve makinalı tüfeklerin eşliğinde 1000 asker bulunurken dört gösterici de vurularak öldürülmüştü.

Roosevelt, sonunda sorunlara tepeden bakmayı bıraktı ve Amerikan ekonomisini düzeltmek, işsizlik yüzünden sıkıntı çekenlere yardımcı olmak ve sistemi bir daha böylesi büyük krizlerin yaşanmaması için yeniden yapılandırmak üzere, federal düzeyde fonlarla beslenen bir dizi programı uygulamaya koydu. Ancak, New Deal, GSMH'nin 1929 yılı düzeyine geri dönmelerini sağlamış, bankacılık ve refah alanlarında temel reformları beraberinde getirmişse de Roosevelt, bunalımın sonuna kadar, bütçe açıkları verilmesini kabul etmemiştir. Ne zaman ki federal devlet, İkinci Dünya Savaşı yüzünden halkı karneye bağladı, savunma sanayisinde altı milyon kişiye iş verdi, altı milyon kişiyi de askere aldı, büyük bütçe açıkları vermeye başladı **Büyük Bunalım o zaman gerçekten sona erdi**.

Kaynaklar: Leuchtenburg, William E. *Franklin D. Roosevelt and the New Deal, 1932-1940*. New York: Harper Torchbooks, 1963.
McElvaine, Robert S. *The Great Depression: America, 1929-1941*. New York: Times Books, 1993.

1. BÖLÜM

MAKRO İKTİSADA GİRİŞ

Makro İktisat: Ekonominin bir bütün olarak inış ve çıkışları ile ilgilenen iktisat dalıdır.

İktisadi bilim hâline getirenler klasik iktisatçılar olup öncüsü **A. Smith**'dir. Çağdaş iktisat alanındaki ilk eser, Smith'in 1776 yılında yayımladığı "**Ulusların Zenginliği**"dir.

Mikro temelli analizlerde "laissez faire, laissez passer (bırakınız yapınlar, bırakınız geçsinler)" düşüncesi ile piyasaların müdahale olmadan kendi kendine dengeye geleceği savunulur. Ancak 1929 yılında başlayan ve yıllarca süren Büyük Buhran, bu klasik liberal görüşe darbe vurmuş ve Keynesyen teoriyi ortaya çıkarmıştır. Keynesyen teoriler ilk olarak J. M. Keynes'in 1936 yılında yayımladığı "**Para, Faiz ve İstihdamın Genel Teorisi**" adlı eserinde sunulmuş ve makro ekonomiyi bir bilim hâline getirmiştir. Bu kitapla birlikte klasik iktisatçıların fiyat ve ikame etkisine dayalı mikro bakışı yerini Keynes'in gelir etkisine dayalı makro bakışa bırakmıştır. İlk etkilerin II. Dünya Savaşı sonrası görüldüğü 1950'lerden 1970'li yıllara kadar süren bu dönem Keynes'in Altın Çağı'dır.

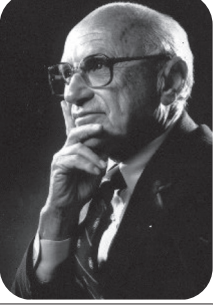
KLASİK YAKLAŞIM	KEYNESYEN YAKLAŞIM
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tam istihdam, tam rekabet. ✓ Ücret ve fiyatlar tam esnekdir. ✓ İktisadi analizin temel zaman birimi, uzun dönemdir. ✓ Devlet müdahalesi gereksizdir. ✓ İstihdam düzeyini ücret ve fiyatlar belirler: "Her arz kendi talebini yaratır (Say Kanunu)." ✓ Klasikler arz yanlıdır. ✓ Para politikası geçerlidir. Tarafsız maliye savunulur. ✓ Para nötr (yansız-peçe-tül)'dür. Para bir servet biçimi değildir. Spekülatif amaçlı para talep edilmez. Miktar kuramı geçerlidir. Para sadece fiyatlar genel düzeyini etkiler. Reel ve parasal büyüme arasında ilişki söz konusu değildir (Dikotomi varsayımı). ✓ Yatırımlar her zaman tasarruflara eşittir (I = S). Denge faiz oranı burada belirlenir (Reel faiz oranı geçerlidir). ✓ Emek Değer Teorisine dayanır. ✓ Emek talebi ve arzı reel ücrete bağlıdır.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eksik istihdam, eksik rekabet. ✓ Esnek değildir (yapışkan - rijittir.). ✓ İktisadi analizin temel zaman birimi, kısa dönemdir. ✓ Devlet müdahalesi şarttır. ✓ Üretim ve istihdamı belirleyen toplam taleptir. Say Kanunu geçersizdir; aksine talep, arzı belirler. ✓ Keynesyenler talep yanlıdır. ✓ Maliye politikası etkilidir. Genişletici maliye politikası savunulur. ✓ Para nötr değildir (Yansız değildir.). Parasal büyüklüklerdeki artışlar faizleri düşürür; yatırımlar, üretim ve gelir artar. Para arzındaki artışlar faiz aracılığıyla reel üretimi etkiler. ✓ (I ≠ S) Tüketim ve tasarruf harcanabilir gelir tarafından belirlenir, yatırımlar ise faiz veya sermayenin marjinal verimliliğinden etkilenir. Ms=Md olan yerde nominal faiz oranı geçerlidir. ✓ Marjinal yaklaşım esastır. ✓ Emek talebi reel ücrete, emek arzı nominal ücrete bağlıdır.

J. MAYNARD KEYNES
(1883 -1946)

Ekonomi derslerinde Alfred Marshall ve Edgeworth gibi meşhur iktisatçıların öğrencisi olmuştur. Başlangıçta Keynes, hocası Alfred Marshall'ın etkisi altında kalan neo-klasik bir ekonomist idi. Ona göre Marshall, yüz seneden beri gelen en büyük iktisatçıdır. Ekonomiye denge ilkesini getirmiştir ve zaman ögesini teoriye sokmuştur. Bu iki husus Keynes'in de düşüncelerine esas olmuştur. 1930 Dünya Ekonomik Krizi, Keynes'i krizle mücadele için birçok teklifte bulunmaya sevk etmiş, 1933'te "The Means to Prosperity", 1935'te "A Self-Adjusting Economic System" isimli makalelerini ve nihayet 1936'da kendisine ekonomi doktrinleri tarihindeki ününü sağlayan "The General Theory of Employment, Interest and Money" adlı yapıtını yayımlamıştır.

M. FRIEDMAN
(1912-2006)

Nobel ödüllü ABD'li iktisatçının en ünlü eseri 1976 yılında yayımlanmış olan "Paranın Miktar Teorisi Üzerine Çalışmalar"dır. Neo-liberal düşüncenin günümüzdeki temsilcisi olan Friedman, ABD'de Ulusal Ekonomi Araştırmaları Bürosu (NBER)'e girmiş ve burada ünlü iktisatçı Simon Kuznets ile birlikte çalışmıştır. Önceleri Keynesyen görüş çizgisinde olan iktisatçı, sonradan Chicago Üniversitesi'ndeki çalışmasıyla bu düşünceden ayrılmıştır. Friedman'ın ekonomik liberalizmi, ABD'de R. Reagan'a, İngiltere'de M. Thatcher'a ve ülkemizde T. Özal'a model olmuştur.

TALEP VE ARZ YANLI İKTİSADİ GELENEKLER

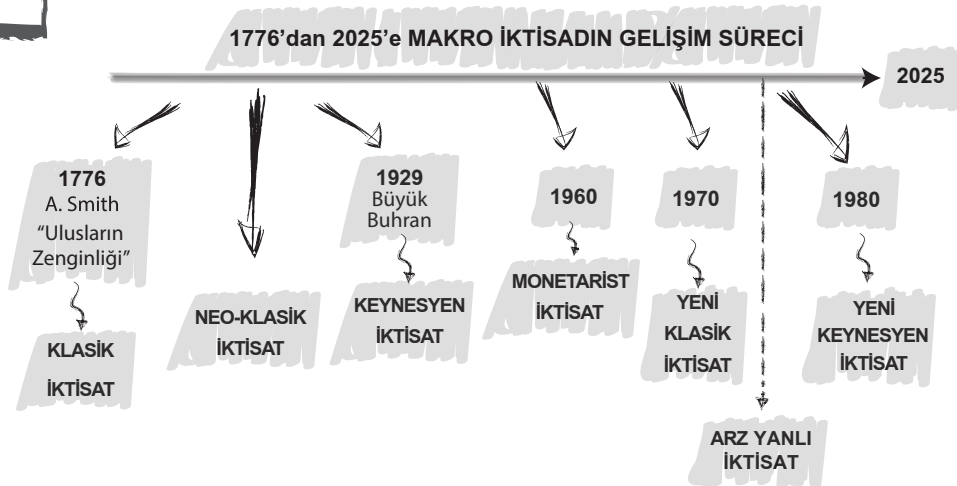
TALEP YANLI OLANLAR	ARZ YANLI OLANLAR
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ortodoks Keynesçilik (Neo Klasik, Keynesci Sentez) ✓ Post Keynesyenler ✓ Yeni Keynesyenler ✓ Alman Tarihçi Okulu ✓ Marksist İktisat 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klasikler ✓ Yeni Klasikler ✓ Reel Konjoktür Yaklaşımı ✓ Avusturya Okulu ✓ Neo Klasikler ✓ Monetaristler

Monetarist (Parasalıcı) Yaklaşım

- ✓ 1960'lı yıllarda dikkat çeken parasalıcı yaklaşımın öncüsü **M. Friedman**'dir.
- ✓ Para arzının önemine dikkat çeken bir yaklaşımdır.
- ✓ Ekonomideki istikrarsızlıkların nedeni **para arzındaki düzensiz dalgalanmalar**dır. Parasalıcılara göre Keynesyen politikalar **kısa dönemde** gelirden artış sağlanabilir fakat **uzun dönemde** mutlaka fiyatları artırır (enflasyon).
- ✓ **Sürekli gelir** hipotezi geçerlidir.
- ✓ **Doğal işsizlik oranı** vurgulanır.
- ✓ Borçlanma özel sektörden olursa faizler artar, "**dışlama etkisi**" oluşur.
- ✓ **Enflasyon** her zaman her yerde **parasal** bir olgudur.
- ✓ **Sıkı para politikası** enflasyonla mücadelede esastır.
- ✓ Para arzı artışı büyüme ve enflasyona göre sağlanmalıdır (**Sabit parasal artış**).
- ✓ Monetaristlere göre büyük buhranın nedeni de **yanlış daraltıcı para politikalarıdır**.
- ✓ Ekonomide **sabit parasal artış kuralını** uygulayan Monetaristler, kâr beklentisiyle yatırımlarını artıran firmaların yarattığı gelir artışı durumunda herhangi bir **müdahalede bulunulmaması** gerektiğini düşünürler.
- ✓ Emek arzı **beklenen reel ücretin** artan fonksiyonudur.

Makro Ekonominin Performans Göstergeleri

Enflasyon oranı	→	$(P_2 - P_1 / P_1 \times 100)$
İşsizlik oranı	→	$(İş\ gücü - çalışan / iş\ gücü \times 100)$
Büyüme oranı	→	$(Y_2 - Y_1 / Y_1 \times 100)$

MAKRO EKONOMİK AMAÇ VE HEDEFLER

MAKRO EKONOMİK POLİTİKALAR (ARAÇLAR)

- ✓ Fiyat istikrarı } Ekonomik istikrar (Kısa dönem)
- ✓ Tam istihdam } (Kısa dönem)
- ✓ Dengeli büyüme (Uzun dönem)
- ✓ Gelir dağılımında adalet
- ✓ Ödemeler bilançosunda denge

- ✓ **Para Politikası**
(Para arzı, Merkez Bankası, faiz oranı ...)
- ✓ **Maliye Politikası**
(Kamu harcamaları, vergiler ...)
- ✓ **Gelirler Politikası** (Ücret ve fiyatlar)

MAKRO İKTİSATTA TEMEL KAVRAMLAR

- ✓ **İstihdam oranı** = Çalışan / iş gücü
- ✓ **İş gücüne katılma oranı** = İş gücü / Aktif Nüfus (15-64 yaş arası)
- ✓ **Bağımlılık oranı** = Nüfus – çalışan / çalışan
- ✓ **İşsizlik oranı** = İş gücü – çalışan / iş gücü x 100
- ✓ **Enflasyon**: Hane halkının en fazla tükettiği mal ve hizmet sepetinin fiyatının yükselmesidir. Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artıştır.
- ✓ **Deflasyon**: Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli azalışlardır.
- ✓ **Dezenflasyon**: Fiyatlar genel düzeyindeki artış hızının azalmasıdır.
- ✓ **Fiyat endeksleri**: Enflasyon oranını ölçmek için kullanılır.
- ✓ **Fiyat endeksi**: Belli bir yıldaki fiyat düzeyinin, baz alınan yılın fiyat düzeyine göre ölçümüdür. Baz alınan yılın fiyat endeksi 100 birim olarak ele alınır.
- ✓ **Laspeyres Fiyat Endeksi**: Temel yıl ağırlıklı, sabit sepete dayalı fiyat endeksidir. Baz alınan yılın üretim miktarının cari yılda da sabit kaldığı varsayıldığı için statiktir. Ekonomideki reel büyümeyi gerçekçi bir şekilde yansıtmaz.
- ✓ **Paasche Fiyat Endeksi**: Cari yıl ağırlıklı, değişken sepete dayalı fiyat endeksidir. Cari yıldaki üretimde meydana gelen değişimi gösterdiği için ekonomideki reel büyümeyi daha gerçekçi şekilde yansıtır.
- ✓ **Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)**: Belirli bir dönemde, ithal mallar dahil tüketicilerin satın aldıkları belli mal ve hizmetlerin fiyatları göz önüne alınarak bulunan değerdir. TÜFE'de ağırlıklar her bir mal için baz yılında yapılan harcama miktarına göre belirlenir. TÜİK tarafından TÜFE ve ÜFE'nin hesaplanmasında kullanılan son temel yıl 2003'tür.
- ✓ **Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)**: Belirli bir sepete dayandığından temel yıl ağırlıklı fiyat endeksidir. Bu sepet, genelde üreticilerin almış oldukları ham maddelerden ve üretimde kullanılan belli başlı girdilerden oluşur.
- ✓ **GSYİH deflatörü**: Bir ülkede yıllık enflasyon oranının gerçeğe en yakın olarak saptanmasını sağlayan endekstir. GSYİH deflatörünün hesaplanmasında "Paasche endeksi" kullanılır.

$$\text{Zimni deflatör} = \frac{\text{Nominal GSYİH}}{\text{Reel GSYİH}} \cdot 100$$

Fiyat Endeksleri

Laspeyres
"Sabit mal sepetine dayanır."

$$\text{TÜFE}_{2003} = \frac{P_x^{2008} \times Q_x^{2003} + P_y^{2008} \times Q_y^{2003}}{P_x^{2003} \times Q_x^{2003} + P_y^{2003} \times Q_y^{2003}} \times 100$$

Paasche
"Değişken mal sepetine dayanır."

$$\text{GSMH Deflatörü} = \frac{P_x^{2008} \times Q_x^{2008} + P_y^{2008} \times Q_y^{2008}}{P_x^{2003} \times Q_x^{2008} + P_y^{2003} \times Q_y^{2008}} \times 100$$

Makro ekonominin araştırma alanına giren ve aynı zamanda sorun oluşturan temel konular; ekonomik büyüme, fiyat istikrarı, tam istihdam, gelir ve istihdam düzeyi bütçe açıkları, kamu borçları vb. dir. piyasa arzı, piyasa talebi, tüketici dengesi, tüketici geliri, firma analizleri, kâr maksimizasyonu vb. konular **mikro ekonomide** yer alır.

Yukarıdaki fotoğraf, ABD'de yaşanan Büyük Buhran yıllarında işsizlere verilen yemek yardımıyla yararlanan insanları ve yüzlerine yansıyan çaresizlik ve umutsuzluğu yansıtmaktadır. Bu Buhran'ın başlangıcı **Kara Perşembe** adıyla bilinen borsadaki çöküş olarak kabul edilmekte olup nedenleri hâlâ tartışılmaktadır.

1929 krizinin nedenleri:

- ✓ **Keynes**'te efektif talep yetersizliğidir.
- ✓ **Klasikler**'de reel ücretlerin yüksek olmasıdır.
- ✓ **Say Yasasında** potansiyel GSMH'deki azalmadır.
- ✓ **Monetaristler**'de para arzının zamanında ve yeterince arttırılmamasıdır.